

POSTANOWIENIE

17 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 17 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej
[...] w O.
przeciwko M. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej M. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 9 stycznia 2023 r., I AGa 194/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 §1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 stycznia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku oddalił apelację pozwaną od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 4 listopada 2021 r. uwzględniającego powództwo o zapłatę przez pozwaną na rzecz powoda kwoty 258.785,90 zł z ustawowymi odsetkami od 26 października 2018 r. do dnia zapłaty, z tytułu kary umownej zastrzeżonej na wypadek odstąpienia od umowy.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwana wskazała przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Jej zdaniem w sprawie wystąpiło istotne zagadnienie prawne wyrażające się w pytaniu, czy sąd odwoławczy, mając na uwadze zakres jego kognicji, ma obowiązek z urzędu, niezależnie od treści zarzutów apelacji, badać przesłanki zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. - znaczenie prejudycjalne postępowania karnego, którego wszczęcie i przejście w fazę *in personam*, jak i podmiotowo-przedmiotowy związek z niniejszym postępowaniem, ujawniono w jego toku, jeszcze na etapie przed sądem pierwszej instancji.

W ocenie skarżącej w sprawie istnieje też potrzeba wykładni art. 365 § 1 k.p.c. wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów co do tego, czy moc wiążąca orzeczenia sądowego dotyczy tylko jego sentencji czy też rozciąga się także na jego uzasadnienie.

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ma zaś świadczyć pominięcie art. 494 k.c. oraz naruszenie art. 177 § 1 pkt 4 w związku z art. 11 k.p.c. przez odstępianie od rozważenia z urzędu przesłanek zawieszenia postępowania mimo ujawnienia już na etapie przed Sądem pierwszej instancji, iż w toku pozostaje związane podmiotowo i przedmiotowo związane z niniejszą sprawą postępowanie karne z zawiadomienia Powoda z dnia 19 września 2018 r., wszczęte w dniu 11 marca 2019 r., w toku którego osądzone zostaną czyny, których ustalenie na drodze karnej będzie miało wpływ na wynik niniejszego postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących

rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącą nie czyni zadość wskazanym wymaganiom. Przede wszystkim nie przedstawiła ona żadnych argumentów wyjaśniających możliwy wpływ toczącego się postępowania karnego na wynik rozpoznawanej przez Sąd Odwoławczy sprawy, a tym samym wykazujących związek pomiędzy wyjaśnieniem podnoszonych przez nią wątpliwości dotyczących spoczywającego na tym Sądzie obowiązku rozważenia z urzędu przesłanek zawieszenia postępowania a rozstrzygnięciem. Taka

argumentacja nie została również przedstawiona w uzasadnieniu wniosku w części, w jakiej oparty został na twierdzeniu o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 177 § 1 pkt 4 w związku z art. 11 k.p.c. Stanowisko skarżącej, która w odniesieniu do tych samych okoliczności podniosła z jednej strony, że występuje istotne zagadnienie prawne, z drugiej zaś, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona jest przy tym wewnętrznie sprzeczne, jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego wyjaśnienia zależy prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy, to ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez sąd drugiej instancji nie może mieć tym samym charakteru oczywistego i podstawowego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2016 r., sygn. akt I CSK 477/15, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2018 r., sygn. akt I CSK 707/17, niepubl.).

Ponadto w orzecznictwie wyjaśniono już, że warunkiem zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. jest przekonanie sądu, iż ustalenie czynu w drodze karnej może wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej w tym znaczeniu, że zachodzi prawdopodobieństwo wydania wyroku skazującego, którego ustalenia co do faktu popełnienia przestępstwa będą wiążące w postępowaniu cywilnym (art. 11 k.p.c.) albo gdy ustalenia poczynione w postępowaniu karnym mogą wzbogacić materiał faktyczny i dowodowy, oddziałując na ocenę dowodów i kierunek rozstrzygnięcia sprawy cywilnej. Podejmując decyzję o zawieszeniu postępowania, Sąd powinien kierować się względami celowości, uwzględniając motywy wskazane w omawianym przepisie i interesy stron postępowania, w tym spodziewany czas trwania postępowania karnego i prawdopodobieństwo wydania w nim wyroku skazującego, stan zaawansowania postępowania cywilnego, a także charakter sprawy cywilnej, a w szczególności znaczenie jej szybkiego rozstrzygnięcia dla strony. Twierdzenie, że druga strona popełniła przestępstwo związane ze stanem faktycznym sprawy, nie wystarcza do zawieszenia postępowania, zaś postępowanie karne nie musi z reguły prowadzić do zawieszenia postępowania w sprawie cywilnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2018 r., IV CSK 377/17, niepubl. i cytowane w nim judykaty).

Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów

prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por.m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl.; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.; z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl.; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl.; z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl.; z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

Skarżąca nie wykazała potrzeby wykładni art. 365 § 1 k.p.c. W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że przedmiotowe granice mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia należy oceniać według reguł przyjętych w art. 366 k.p.c., tj. w odniesieniu do przedmiotowych granic powagi rzeczy osądzonej. Objęte jest nią tylko to, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, przy czym przedmiot ten należy postrzegać przez pryzmat żądania pozwu i faktów przytoczonych w celu jego uzasadnienia (art. 187 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 321 § 1 k.p.c.). W tym ujęciu moc wiążąca dotyczy rozstrzygnięcia o żądaniu w połączeniu z jego podstawą faktyczną, nie rozciąga się natomiast ani na kwestie prejudycjalne, które sąd przesądził, dążąc do rozstrzygnięcia o żądaniu, i których rozstrzygnięcie znajduje się poza sentencją jako element jej motywów, ani na ustalenia faktyczne i poglądy interpretacyjne stojące u podstaw prawomocnego orzeczenia. Treść uzasadnienia, podobnie jak w przypadku powagi rzeczy osądzonej, może jednak służyć sprecyzowaniu rozstrzygnięcia zawartego w sentencji. Za takim (wąskim) ujęciem mocy wiążącej przemawiają konstytucyjne gwarancje dotyczące niezawisłości sędziowskiej (art. 178 ust. 1 Konstytucji), procesowa zasada dyspozycyjności, a także chęć zapobiegania petryfikacji

rozstrzygnięć błędnych. Przemawiają one za tym, aby sąd mógł na nowo i samodzielnie poczynić ustalenia dotyczące faktów i sformułować oceny prawne, które rzutują na ostateczne rozstrzygnięcie sprawy. W przeciwnym razie kolejny proces zostałby zredukowany tylko do powielenia ustaleń z pierwotnego procesu i mechanicznego powielenia orzeczenia. W rezultacie art. 365 § 1 k.p.c. wyznaczający granice omawianego związania powinien być wykładany ściśle. Zwłaszcza że podstawową wartością, jaką realizować ma prawomocność materialna orzeczenia, jest pewność prawna, a nie jednolitość orzecznictwa, która osiągnięta być może również przez realizację wymagania, by sąd rozpoznający kolejną sprawę między stronami szczególnie wnikliwie i rozważnie ją osądził, uwzględniając także argumenty, które przytoczył sąd w sprawie zakończonej wcześniej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 sierpnia 2022 r., II CSKP 326/22, OSNC 2023, nr 4, poz. 38 i powołane w nim judykaty).

Skarżąca nie wykazała też, że rozstrzygnięcie podnoszonych przez nią rozbieżności wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania, co było konieczne, zważywszy, iż przedmiotem postępowania w sprawie VI GC 341/18, było powództwo S. Sp. z o.o. przeciwko pozwanemu w niniejszej sprawie M. Sp. z o.o. o zapłatę kary umownej z tytułu odstąpienia od umowy o opracowanie dokumentacji zamiennej [...] oraz dostarczenie betonu [...] do budowy [...], a argumentacja skarżącej odwołująca się do oceny orzekającego w tej sprawie Sądu, że to firma S. Sp. z o.o. nie wykonała swoich obowiązków wynikających z umowy łączącej ją z pozwanym w niniejszej sprawie M. Sp. z o.o. pomija, iż orzekające w niniejszej sprawie Sady przyjęły, że skutki zaniechań i uchybień podmiotów, którym M. Sp. z o.o. zlecił roboty, na gruncie stosunku łączącego go z powodem a będącego przedmiotem oceny w niniejszej sprawie, obciążają właśnie skarżącego.

Skarżąca nie wykazała również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc, że zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji

orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skoro skarżąca nie wyjaśniła wpływu, jaki w świetle art. 11 k.p.c. miałby ewentualny karny wyrok skazujący na rozstrzygnięcie sprawy, której przedmiotem była zasadność kary umownej naliczonej w związku z odstąpieniem przez powoda od umowy z przyczyn leżących po stronie pozwanego ani nie przedstawiła żadnej argumentacji wskazującej na zasadność - z uwzględnieniem przedmiotu postępowania, materiału faktycznego i dowodowego oraz interesów stron postępowania - zawieszenia w sprawie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c., nie sposób uznać, że zarzucane naruszenie art. 177 § 1 pkt 4 w związku z art. 11 k.p.c. mają charakter oczywisty i doprowadziły do wydania w oczywiście nieprawidłowego orzeczenia.

Nie została również wykazana oczywista zasadność skargi kasacyjnej wiązana przez skarżącą z zarzutem naruszenia art. 494 § 1 k.c. W tym względzie argumentacja skarżącej nie jest klarowna. W szczególności niezrozumiałe jest twierdzenie o niezważeniu przez Sąd Apelacyjny na istnienie roszczeń wzajemnych, wywodzonych z art. 494 § 1 k.c., które - jak można jedynie przypuszczać - przysługiwać mają stronie skarżącej. Przedmiotem żądania powoda w niniejszej sprawie była zapłata kary umownej zastrzeżonej w umowie na wypadek odstąpienia od umowy. Wskutek odstąpienia od umowy nie wygasają postanowienia umowne związane z prawem odstąpienia od umowy ani przewidziane w umowie postanowienie dotyczące kary umownej zastrzeżonej na wypadek odstąpienia od umowy z powodu niewykonania przez jedną ze stron zobowiązania o charakterze niepieniężnym (zob. uchwała Składu 7 Sędziów Sądu

Najwyższego z 20 listopada 2019 r., III CZP 3/19, OSNC 2020, nr 5, poz. 35). Skarżąca nie zgłaszała w toku postępowania istnienia po jej stronie roszczeń ani zarzutu potrącenia, zaś przedmiotem żądania nie był zwrot świadczenia strony powodowej uiszczzonego na rzecz pozwanej, znajdujący podstawę w art. 494 k.c., a którego wysokość ustalana mogłaby być przez sąd powszechny z uwzględnieniem wartości świadczenia uczynionego przez pozwaną na rzecz strony powodowej a więc wartości niewadliwie wykonanych robót budowlanych (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 25 sierpnia 2016 r., V CSK 678/15, niepubl.; z 23 stycznia 2015 r., V CSK 197/14, niepubl.), do którego to poglądu - jak można jedynie przypuszczać - zdaje się nawiązywać skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c, orzekł jak w sentencji.

[a!]

(K.L.)